

МАЛ, АМЬТНЫ ХАЛДВАРТ ӨВЧИН

S.CD101

Лекц 7

Хичээлийн агуулга

Өвчний талаарх ерөнхий ойлголт, төрлүүд,
шинж тэмдэг, урьдчилан сэргийлэх

Мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт
өвчин гарсан үед тогтоох хорио цээрийн
дэглэм

Зорилго

Манай оронд голлон тохиолддог мал, амьтны халдварт өвчний төрлүүд, малаас хүнд халдварладаг өвчнүүд болон тэдгээрээс хэрхэн урьдчилан сэргийлэх талаар мэдлэг, ойлголттой болж өрхийн амьжиргаанд нөлөөлөх нөлөөллийн талаарх мэдлэгээ нэмэгдүүлнэ.

Өвчний талаарх ерөнхий ойлголт

- Дэлхийд мал амьтнаас хүнд халдварладаг 212 өвчин бүртгэгдсэн байна. Манай улсын тухайд бруцеллёз, цусан суулга, хулгана тахал, ям, тарваган тахал, боом, галзуу, хачгаар дамжих халдварууд, бэтэгтэх, цагаан хорхойтох зэрэг 30 шахам өвчин бүртгэгдсэн байдаг.
- Монгол Улсын Эрүүл мэндийн тухай хуульд Хүний гоц халдварт өвчнийг “Олон улсын хөл хориот өвчин” гэж нэрлэсэн ба олон улсын эмнэлэг, ариун цэврийн дүрэмд заасан өвчнийг хэлнэ гэж томъёолсон байдаг.
- Олон улсын эрүүл мэндийн дүрмээр 2005 он хүртэл тарваган тахал, холер, шар чичрэг зэрэг 3 халдварт өвчнийг гоц аюулт халдвартай хэмээн үздэг байсан бол байгаль цаг уурын өөрчлөлт, даяаршилтай холбоотойгоор 10 гаруй өвчнийг нэр заан оруулжээ.

Олон улсын шинж чанартай нийгмийн эрүүл мэндийн онц байдал

**Өвчин олон улсад
тархсаны улмаас
бусад улсын хүн амын
эрүүл мэндэд аюул
эрсдэл учруулж буй**

**Олон улсын
зохицуулалттай хариу
арга хэмжээ шаардаж
болох өвчнүүд**

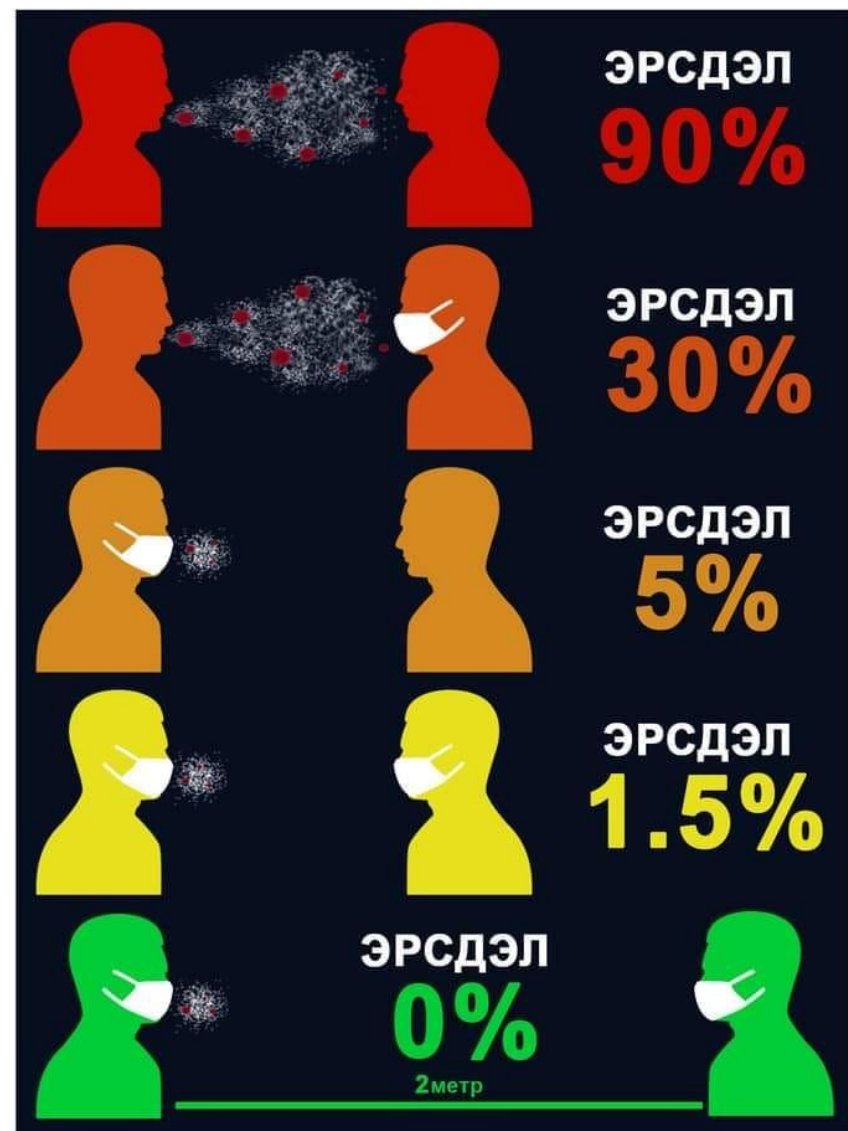

ТИТЭМ ВИРУС

- Корона вирус буюу Coronavirus бол хүн бүрийн амьдралынхаа аль нэг хугацаанд халдвар авдаг элбэг тохиолддог вирус юм. Энэ төрлийн вирус дэлхий даяар өргөн тархсан ба хүн болон амьтанд халдварлаж өвчлүүлдэг. Хүнд халдварлаж өвчлүүлдэг олон төрлийн титэм вирус байдаг ба тэдгээр нь ихэвчлэн хөнгөн хэлбэрийн өвчлөл үүсгэдэг ч зарим төрлийн титэм вирус хүнд хэлбэрийн өвлөл үүсгэнэ.
- Титэм вирусын халдвар ханиах, найтаах үед агаараар болон ойрын хавьтлаар дамжин халдварлана. Вирусын халдвар авсан үед дараах шинж тэмдгүүд илэрнэ. Үүнд:
 - Нус гоожих
 - Ханиах
 - Хоолой өвдөх
 - Халуурах

COVID 19

- 2019 оны 12-р сарын 31-ний өдөр Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагын 2019-nCoV гэж албан ёсоор тогтоосон коронавирусын шинэ омог, Хятад улсын Ухан хотод 2019-20 оны Ухань коронавирусын дэгдэлтийг хариуцах болно гэж мэдээлэв.
- 2020 оны 1-р сарын 24 гэхэд 25 хүн нас барж, 547 тохиолдол батлагдсан байна. Вухан омог нь SARS-Co-тай ижил төстэй ~ 70% генетикийн ижил төстэй 2В бүлгийн Betacoronavirus-ийн шинэ омог болохыг тогтоов.

COVID 19

Статистик

Өдөр тутмын өөрчлөлт

[JHU CSSE COVID-19 Data-с](#) · Сүүлд шинэчилсэн: 2 өдрийн өмнө

Шинэ тохиолдлууд ▼

Монгол Улс ▼

Бүх хугацаа ▼

JHU CSSE COVID-19 Data-с · Сүүлд шинэчилсэн: 2 өдрийн өмнө

Монгол Улс ▼

Бүх хугацаа ▼

Шинэ тохиолдлууд

Нас баралт

Вакцинжуулалт

Шинжилгээ

Our World in Data-с · Сүүлд шинэчилсэн: 2 өдрийн өмнө

Нийт ▼

Монгол Улс ▼

Бүх хугацаа ▼

2,500,000

2,000,000

1,500,000

1,000,000

500,000

0

4-р сарын 3

5-р сарын 11

6-р сарын 18

7-р сарын 26

9-р сарын 2

10-р сарын 10

11-р сарын 17

● Хамгийн багадаа 1 тун ● Бүрэн вакцинжуулсан

2021 оны 11-р сарын 21	Нийт	Хүн амын %
Хамгийн багадаа 1 тун	2,258,752	68.9%
Бүрэн вакцинжуулсан	2,147,334	65.5%

Нийт ▼

 Дэлхий дахинд ▼

Тохиолдол

147 сая

+849 мянга

Эдгэрсэн

84.5 сая

Нас баралт

3.1 сая

+13,120

Байршил

Тохиолдол↓

Эдгэрсэн

Нас баралт

Монгол Улс

30,483

15,403

78

Америкийн Нэгдсэн Улс

32.1 сая
+33,662

-

572 мянга
+282

Энэтхэг

17 сая

14.1 сая

192 мянга

Бразил

14.3 сая

12.6 сая

389 мянга

103 мянга

Статистик

Шинэ тохиолдлууд

Нас баралт

Вакцинжуулалт

Our World in Data-с · Сүүлд шинэчилсэн: 2 өдрийн өмнө

Дэлхий дахинд ▼

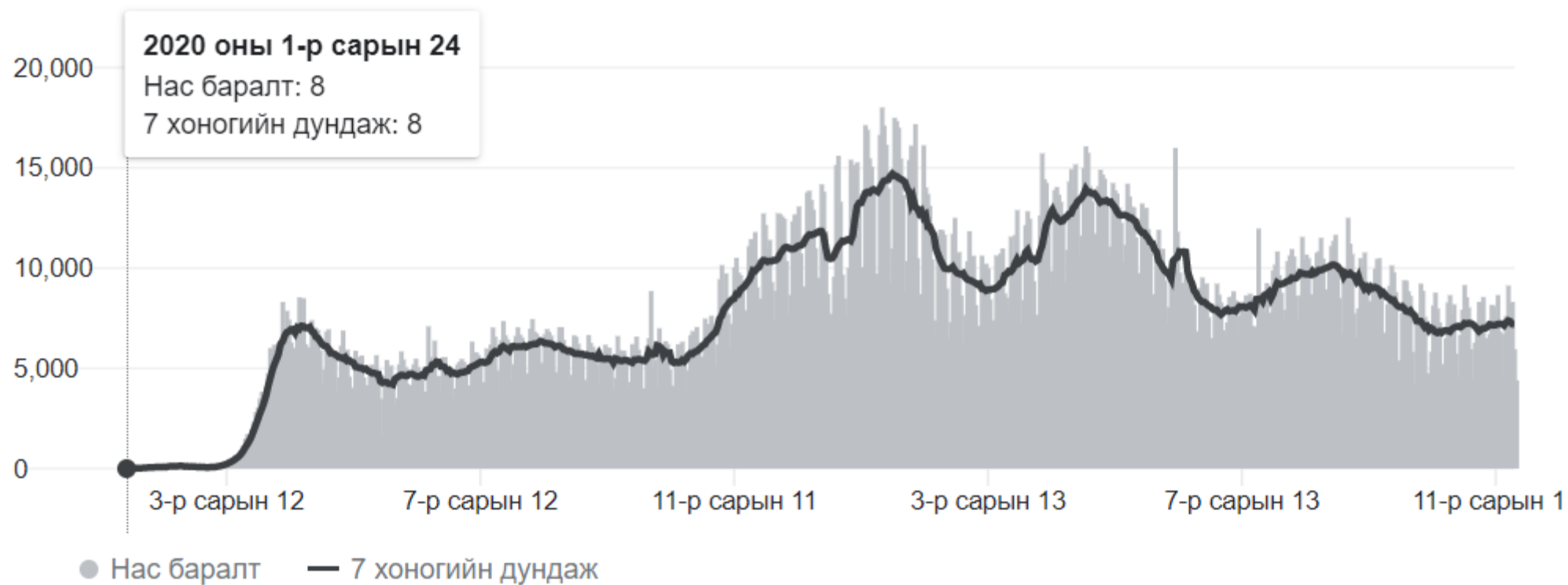
Бүх хугацаа ▼

Дэлхий дахинд ▼

Бүх хугацаа ▼

Статистик

Шинэ тохиолдлууд

Нас баралт

Вакцинжуулалт

Our World in Data-с · Сүүлд шинэчилсэн: 2 өдрийн өмнө

Нийт ▼

Дэлхий дахинд ▼

Бүх хугацаа ▼

5 тэрбум

4 тэрбум

3 тэрбум

2 тэрбум

1 тэрбум

0

12-р сарын 21

2-р сарын 25

5-р сарын 2

7-р сарын 7

9-р сарын 11

11-р сарын 16

2021 оны 11-р сарын 9

Нийт

Хүн амын %

Хамгийн багадаа 1 тун

3,980,362,808

51.0%

Бүрэн вакцинжуулсан

3,145,039,409

40.3%

Гуравдагч тун хийсэн байдал

145,919,998

1.9%

Хамгийн багадаа 1 тун

Бүрэн вакцинжуулсан

Гуравдагч тун хийсэн байдал

ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

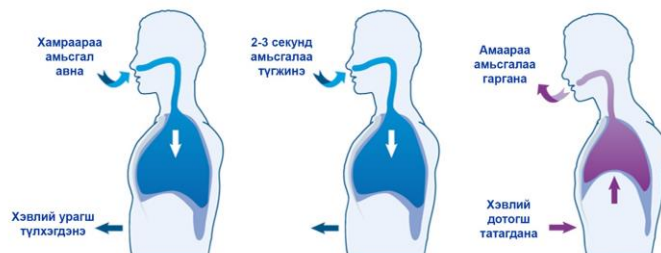
КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР (COVID-19)-ЫН ҮЕД СЭТГЭЛ САНААГАА ДЭМЖИХ ЗОРИЛГООР АМЬСГАЛЫН ДАСГАЛ ХИЙЖ ХЭВШЭЭРЭЙ

Стресс түргэн тайлах Эверлийн амьсгалын дасгал

1. Дасгалыг хэвтээ, суугаа, босоо аль ч байрлалаар буюу өөрт тухтай байдлаар хийгээрэй.

2. Амьсгалын дасгалыг хийхдээ амьсгал авах, түгжих, гаргах дарааллаар хийнэ.

- ✓ Амьсгал авах, түгжих, гаргах нь тус бүр 2-3 секунд үргэлжилнэ.
- ✓ Хамраараа амьсгал авч амаараа гаргана.
- ✓ Дасгалын турш "Миний бие тайван байна" гэж бодно.
- ✓ Дасгалыг 10-аас дээш удаа, эсхүл 5 минутын турш хийвэл үр дүн мэдрэгдэж эхлэнэ.

ДАСГАЛЫГ ӨДӨР БҮР ХИЙХ НЬ ҮР ДҮНТЭЙ

Хэрэв та нэмэлт мэдээлэл, зөвлөгөө авахыг хүсвэл СЭТГЭЦИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН 24 цагийн турш мэдээлэл өгөх 1800-2000 утсанд хандана уу!

ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

КОРОНАВИРУСИЙН ХАЛДВАР

1. Өвчлөл гарч байгаа улс орнуудад аль болох зорчихгүй байх, зочин урихгүй байх;

2. Амны хаалт хэрэглэх;

3. Ханиаж, найтаахдаа нэг удаагийн сальфетка хэрэглэх, шууны дотор тал руу ханиах;

4. Гараа савандаж сайтар угаах;

5. Биеийн дархлаа сайжруулах амин дэм хэрэглэх;

6. Бага насны хүүхдийг олон нийтийн газраар дагуулж явахгүй байх;

Халдвар тархалттай холбоотой зарим нэр томьёо

- “**Халдвар**” гэдэг нь эрүүл махбодид эмгэг төрүүлэгч нян нэвтрэн орж, өсөж үржиж, хор ялгаруулж, хүн, амьтны эрхтэн тогтолцоонд эмгэг өөрчлөлт оруулах үйл явц юм.
- “**Тархалт**” гэж тодорхой газарт, цаг хугацаанд өвчний тохиолдол ер бусын их хэмжээгээр буюу хүлээгдэж байгаагүй хэмжээгээр тохиолдохыг хэлнэ.
- “**Эрүүл тээгч**” гэж өвчний шинж тэмдэг илрээгүй боловч халдвар тээж, өвчин тараагч хүн, амьтныг хэлнэ.
- “**Хөл хорио**” гэж өвчлөөгүй, гэхдээ халдвар авсан байж болзошгүй сэжигтэй хүмүүс, эсвэл халдварын сэжигтэй гар тээш, чингэлэг, тээврийн хэрэгсэл буюу барааг халдвар буюу бохирдол тарахаас сэргийлэхийн тулд бусдаас тусгаарлах буюу үйл ажиллагааг хязгаарлахыг хэлнэ;
- “**Халдвар тээгч**” гэж нийгмийн эрүүл мэндэд аюул учруулж болох халдвар үүсгэгчийг агуулж буй хүн, амьтан, ургамал буюу юмсыг хэлнэ;
- “**Халдвар дамжуулагч**” гэж хүн амын эрүүл мэндэд аюул учруулж болох халдвартай биетийг зөөж яваа шавьж буюу бусад амьтныг хэлнэ.
- “**Халдварт өвчний дэгдэлт**” гэж тухайн оронд бүртгэгдэж байсан халдварт өвчин босго үзүүлэлтээс давах, өмнө нь устаж үгүй болсон өвчин, шинэ төрлийн өвчин гарч ирэхийг хэлнэ.

БООМ ӨВЧНИЙ ХАЛДВАРЫН ЭХ УУРХАЙ:

Эдгээр мал, амьтад мөн аргаль, янгир, хандгай гэх мэт бүлээн цуст, туруутан амьтад боом өвчнөөр өвчилдөг ба өвчтэй мал, амьтаны **мах, сүү арьс шир, үс ноос, шүлс, ялгадас, тэдгээрээр бохирлогдсон өвс, тэжээл, бууц, бэлчээр, малын тоног хэрэгсэл, багаж зэрэг нь бүгд халдвартай!!!!**

Халдвар дамжих зам:

- Үер, ган, хөрс боловсруулалт хийх, уул уурхайн ажлын үед боомын үүсгэгч заримдаа газрын гадаргуу дээр гарч ирэх ба энэ үед мал амьтанд халдварлах эрсдэл нь илүү ихээр нэмэгдэнэ.
- Хүнээс хүнд халдвар дамждаггүй, маш ховор тохиолдолд хувийн ариун цэвэр сахиагүй үед дамжих эрсдэлтэй.
- Цус сорогч хос далавчтан, үе хөлтөнд хазуулсан тохиолдолд дамжих эрсдэлтэй.
- Дутуу боловсруулсан махан бүтээгдэхүүн хэрэглэсэнтэй холбоотой үүсч болно.

Ямар шинж тэмдэг илрэх вэ?

Нууц үе дунджаар 2-3 хоног, цөөн тохиолдолд 8 хоног хүртэл үргэлжилнэ. Халуурах, толгой өвдөх, бие сулрах, дотор эвгүйрэх, хоолонд дургүй болох шинж тэмдгээр илэрч уушиг, ходоод гэдэс, үжил, мэнэн болон арьсны зэрэг эмнэлзүйн таван хэлбэрээр өвчилдөг.

- *Арьсны хэлбэрийн үед* боомын нян орсон хэсэгт арьс улайж, хүрэн улаан толбо үүсч загатнан богино хугацаанд гүвдрүү, цэврүү бий болж хэдхэн цагийн дараа цэврүүний тунгалаг шингэн цусархаг болж маажих үед заримдаа өөрөө хагарч шархална. Аажмаар шархны төв хэсэгт тас хар хатуу барзгар гадаргуутай, төвдөө эмзэглэлгүй тав тогтоно. Ихэвчлэн ганц нэгээр голдуу биеийн ил хэсэгт нүүр, толгой, гарын арьсанд гарна. Хатигны эргэн тойронд их хэмжээний хавдар үүснэ. Биеийн халуун 5-6 хоног 38-40 хүрнэ.

- ***Гэдэсний хэлбэрийн үед:*** Боомоор өвчилсөн, үхсэн малын махыг хүнсэнд хэрэглэснээс үүсч болно. Өвчин гэнэт эхэлж дараах шинж тэмдэг илэрнэ: чичрүүдэс хүрэх, гэдэс ба толгой өвдөх, ууц нуруугаар өвдөх, бие сулрах, хий огиулах, цусаар бөөлжих, цустай суулгах, гэдэс дүүрэх, түгжрэлийн шинж тэмдгүүд илэрнэ. 39-40 хүртэл халуурах судасны цохилт олширох, дүүрэлт хүчдэл сулрах, арьсаар цэврүүт идээт цусархаг тууралтууд гарах зэргээр 1-6 хоног үргэлжилж 3, 4 хоногийн дараа зүрх судасны цочмог дутагдлаар нас барж болно.
- ***Уушигны хэлбэрийн үед:*** Боом өвчин үүсгэгч нян агаараар болон амьсгалын замаар халдварлана. Өвчин гэнэт 39-40°C хэм хүртэл халуурч, чичирч, ханиалгах, найтаах, нулимс гоожих, хамаг бие нь сульдах, цээж нь давчдах зэрэг шинжүүдээр эхэлнэ. Цустай цэр гарна, ихэнхдээ уушигны гялтан хальсны усжилтаар хүндэрнэ. Хүнд явцтай, голдуу нас баралтаар төгсдөг.

- *Үжил хэлбэрийн үед:* Биеийн эсэргүүцэл, гадна дотны хүчин зүйлүүдээс болж арьсны хэлбэр нь үжил хэлбэрт орж хүндэрч үүний улмаас уушигны хавангаар нас бардаг.
- Арьсны хэлбэрийн боомын үжил хэлбэрийн үед хүндэрч үхэлд хүргэнэ. Судалгаанаас үзэхэд өвчлөгсдийн 91% үхсэн болон өвчилсөн малын арьс шир, түүхий эдийг ашиглах үедээ, 5% нь газрын хөрснөөс шууд хавьтлын замаар халдвар авч, 99,9% нь боомын арьсны хэлбэрээр, 0,1% нь боомын арьс, гэдэсний хавсарсан хэлбэрээр өвчилдөг байна.
- Өвчний эхний шинж тэмдэг гармагц халдварт өвчний эмчээс зөвлөгөө заавал авах шаардлагатай. Өвчний нууц үе болон ид үед нянгийн халдварлалт илүү байна. Боом өвчний ямар ч хэлбэрийг эмнэлэгт заавал тусгаарлаж хэвтүүлж эмчилнэ.

Хэрхэн сэргийлэх вэ?

Газрын хөрсөнд боом өвчний үүсгэгч хэдэн арван жилээр хадгалагддаг тул малчид, тариаланчид, газар шорооны ажил эрхлэгчид арьсаа шалбалах, гэмтээхээс болгоомжлох

Үхсэн малын мах, арьс ширийг ашиглахгүй байх, ил задгай хаяхгүй байх, мал үхсэн тохиолдолд мал эмнэлгийн байгууллагад яаралтай мэдэгдэж шалтгааныг тогтоолгох

Мал сүргийн дотор боом өвчний сэжиг илэрвэл тухайн малыг сүргээс яаралтай тусгаарлаж мал эмнэлэгт хандах

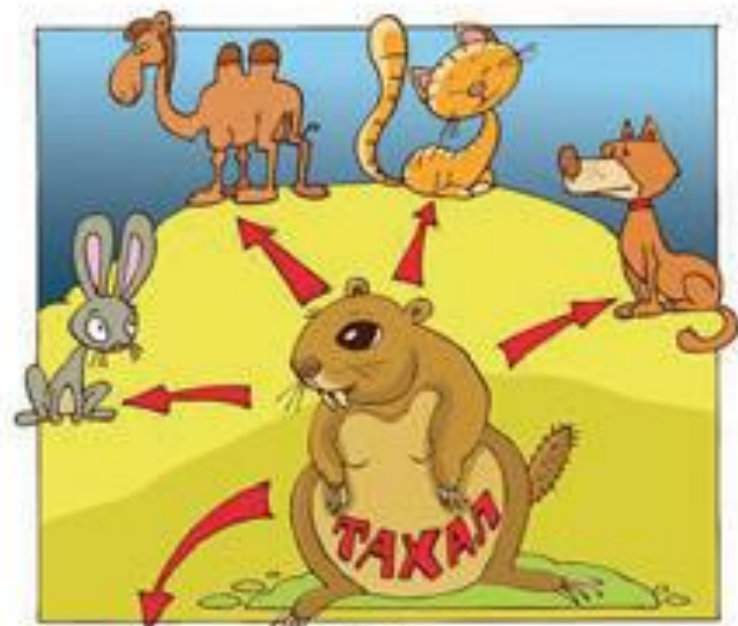

Малын гаралтай түүхий эд, мах, махан бүтээгдэхүүн, сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг сайтар боловсруулж хэрэглэх

Боом өвчний голомттой нутгийн хүн ам, мал сүргийг боом өвчний эсрэг дархлаажуулалтанд хамруулах

ТАРВАГАН ТАХАЛ

- Тарваган тахал өвчин нь нянгаар үүсгэгддэг, халдвартай мэрэгч амьтад, тэдний бүүргээр дамжин халдварладаг, тунгалагын зангилаа, уушгийг зонхилон гэмтээдэг халууралт, хордлогоор илэрдэг зоонозын цочмог халдварт өвчин.

- Тарваган тахлын нян байгальд мэрэгч – бүүрэг - мэрэгч гэсэн гинжин хэлхээнд оршдог зүй тогтолтой. Байгалийн голомтод тахал өвчний нянг мэрэгчийн нэг бодгалиас нөгөөд дамжуулагч нь бүүрэг юм.

Богино хугацаанд олон хүнийг хамран өвчлүүлж, эрт оношилж зөв эмчлээгүй тохиолдолд богино хугацаанд хүндрэн үхэлд хүргэх аюултай өвчин юм.

ТАРВАГАН ТАХАЛ ӨВЧНИЙ ХАЛДВАРЫН ЭХ УУРХАЙ ДАМЖИХ ЗАМ:

Тарваган тахал нь мэрэгч амьтдаас хүнд халддаг гоц аюулт халдварт өвчин юм. Өвчин үүсгэгч нь мэрэгчдийн арьсанд 23 хоног, хоол хүнсэнд 2-4 сар, өвчтний цэр, идээ, цусанд 4-165 хоног өвчин үүсгэх чадвартайгаар хадгалагдана.

ЭХ УУРХАЙ

Халдвартай мэрэгч, туулай хэлбэртэн амьтад болон тэдгээрийн сэг зэм, гаднын шимэгч, өвчтэй хүн

ДАМЖИХ ЗАМ

Шууд хавьтал

Өвчтэй тарвага агнах өвчих, мах эвдэх явцад арьс салстын шархаар, өвчтөн асрах, халдвартай эд зүйлстэй харьцах

Агаар дусал

Тарваган тахлын уушигны хэлбэрээр өвчилсөн хүнээс хүнд дамжин халдварлах

Дам халдвар

Мэрэгч амьтны бөөс, бүүрэгт хазуулах

Хоол хүнс

Тарваган тахлаар өвчилсөн тарваганы түүхий эрхтэн, махыг хүнсэнд хэрэглэх

ТАРВАГАН ТАХАЛ ӨВЧНИЙ ХҮНД ИЛРЭХ ШИНЖ ТЭМДЭГ

ЭМНЭЛЗҮЙ

Өндөр
халуурах

Булчирхай
цочих

Цустай цэрээр
ханиалгах

Толгой өвдөх

Чичрэх, ядарч
сультдах

Бөөлжих, гүйлгэх

НУУЦ ҮЕ: Халдвар авснаас хойш 1-6 хоног,
дунджаар 2-3 хоног

ТАРВАГАН ТАХАЛ ӨВЧНӨӨС ХЭРХЭН СЭРГИЙЛЭХ ВЭ?

1

Тарваганы түүхий мах, эд эрхтэнг хот суурин газарт оруулахгүй, эмчилгээний зорилгоор хэрэглэхгүй байх

2

Тарвага болон мэрэгч амьтны бөөс, бүүрэгт хазуулахаас сэргийлэх

3

Олноор үхсэн мэрэгч амьтад болон тарвагатай таарвал гар хүрэлгүй мэргэжлийн байгууллагад яаралтай мэдэгдэх

4

Тарвага агнахыг хуулиар хориглосон тул тарвага агнахгүй байх!!!

5

Хэрэв та тарваган тахлын эрсдэлд өртсөн, эмнэлзүйн шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд эрүүл мэндийн байгууллагад яаралтай хандах

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН
ҮНДЭСНИЙ ТӨВ

976-70282853

nczd.gov.mn

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВ

Галзуу өвчнөөс хэрхэн урьдчилан сэргийлэх вэ?

Галзуу өвчний
сэжигтэй мал,
амьтанд бүү ойрт

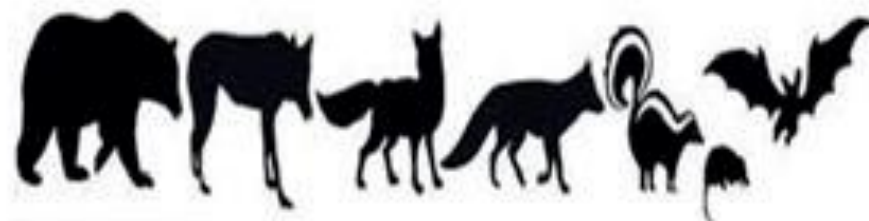
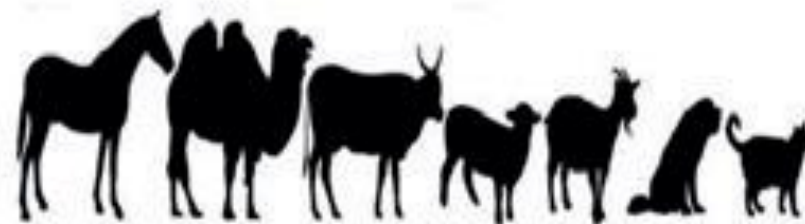
Нохойд
хазуулахаас
зайлсхийх

Жил бүр мал,
нохдыг галзуугийн
эсрэг вакцинд
хамруулах

Үхсэн ба
галзуугийн
сэжигтэй амьтныг
мал эмнэлэгт
мэдээлэх

Хэрэв галзуу өвчний сэжигтэй амьтанд хазуулбал ямар арга хэмжээ авах вэ?

Хазуулсан бол
шархыг савандаж
угаах, 5% нодын
уусемалаар цэвэрлэх

Харьяа эрүүл
мэндийн
байгууллага,
эмчид хандах

Уруулж,
шүлсдүүлсэн үед
эмчийн зааврын
дагуу вакцины
бүрэн тунг тариулах

Хүн нохойд
уруулсан
тохиолдолд нохойг
10 хоног уяж,
хяналтанд байлгах

БРУЦЕЛЛЁЗ ӨВЧИН, ТҮҮНЭЭС ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

- Мал, амьтнаас хүнд халдварладаг өвчнөөс манай орны нөхцөлд хамгийн олонтоо тохиолддог өвчин бөгөөд өвчтэй мал, амьтнаас хүнд халдварлаж, мэдрэл, цус шингэний тогтолцоо, тулгуур хөдөлгөөний болон дотор эрхтэн (зүрх, уушиг, элэг, дэлүү), шээс, бэлгийн эрхтэн зэргийг гэмтээдэг, дахих, архагших хандлагатай халдварт өвчин юм.
- Энэ өвчний тархалт бол 2008 оны байдлаар дэлхийн 60 шахам оронд бүртгэгдсэн бөгөөд манай улсад нэг жилд дундажаар 400-500 хүн буюу 10000 хүн ам тутамд 1-2 хүн шинээр өвчилж байна.
- 2008 онд улсын хэмжээнд 396 хүн шинээр өвчилснөөс Дорнод, Архангай, Өвөрхангай, Сүхбаатар, Дорноговь зэрэг 10 шахам аймагт өвчлөл ихэслээ.

Халдвар дамжуулагч амьтад ба ӨВЧИН ҮҮСГЭГЧ

Бруцеллёз өвчтэй хонь, ямаа, үхэр, тэмээ, цаа буга, гахай зэрэг амьтдаас хүнд халдварладаг бөгөөд өвчин үүсгэгч нян нь эд, эсийн завсар ба дотор амьдрах чадвартай тул өвчний эдгэрэлт харьцангуй удаан, дахих, архагших нь их байдаг. Эдгээр нянгууд буур, бух, хуц, ухна, бодон зэрэг өвчтэй эцэг мал, амьтны үрийн шингэн, эх мал амьтны төлийн ус, хаг, сүү, баас, шээс зэргээр ялгарч хүнс, ус, хөрс, орчныг бохирдуулдаг.

Халдвар дамжих зам

- Хүний биед нян гэмтсэн арьс, салст болон хоол боловсруулах зам, амьсгалын замаар орж халдварлана. Хүнээс хүнд халдварлах нь ховор, өвчтэй эх төрөх үед цусаар, хөхөөр хооллоход сүүгээр хүүхдэд халдварлаж болдог. Гол төлөв бог малаас халдвар авна.
- Судалгаагаар тухайн жилд бруцеллөзоор өвчлөгсдийн 60 гаруй хувь нь төл хүлээж авах үед халдвар авсан байдаг.
- Хүмүүс мал төллөх үед төлийн ус, хаг, нялх төлийн зунгаг, баас, шээс зэргээс бруцеллөзын халдвар олонтоо авдаг.

Сэргийлэлт

- Малтай айл өрх, мал аж ахуйн нэгж байгууллагууд мал сүргээ жил бүр бруцеллёз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг шинжилгээнд бүрэн хамруулж, вакцин заавал тариулах, бруцеллёз өвчтэй малыг тусгаарлах, хэрэгцээлэх
- Төл хүлээн авах, бэрхшээсэн төл гардах, арьс шир бэлтгэх, мал саах, ноослох, хэрэгцээлэх, өтөг бууц цэвэрлэхдээ хөдөлмөр хамгааллын хувцас (амын хаалт, хормогч, резинин бээлий) өмсөх, малын эхэс, зулбадасыг нүхэнд булах, устгахдаа дэгээ ашиглах, эдгээр үйлдлийн дараа гараа савантай халуун усаар угааж занших
- Мал, амьтны сүү, цөцгий, мах, элэг, цусан бүтээгдэхүүнийг сайн боловсруулж, чанаж хэрэглэх, бруцеллёзын шинжилгээгүй бог, бод малын түүхий сүүг амтлахгүй байх, хөөрүүлж хэрэглэх,
- Мал бруцеллёзтой оношлогдсон үед усыг буцалгаж хэрэглэх
- Дээр дурьдсан шинж тэмдгүүд илэрвэл эмчид үзүүлж, шинжилгээнд орох, малчид , мал аж ахуйн мэргэжилтнүүд болон энэ өвчний эрсдэл бүхий хүмүүс жилд 1-2 удаа сэргийлэх үзлэг шинжилгээнд хамрагдах

Мал, амьтны гоц халдварт өвчин өрхийн амьжиргаанд

1. Мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт өвчний шинж тэмдгүүдийг мэдэх нь яагаад чухал вэ?
2. Мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаарх мэдээллийг ямар арга замаар бусдад түгээвэл илүү үр дүнтэй вэ?
3. Мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт өвчин зөвхөн малчин өрхөд хамаатай юу? Хэрэв тийм бол яагаад, үгүй бол яагаад?

Асуулт

**Мал, амьтны
халдварт болон
гоц халдварт
өвчин гарсан
үед тогтоох
хорио цээрийн
дэглэм**

- Өвчлөл гарсан нутаг дэвсгэр, хот айл, аж ахуйн нэгжид мэргэжлийн байгууллагын санал, дүгнэлтийг үндэслэн орон нутгийн Засаг даргын захирамжаар хорио цээрийн дэглэм тогтоох ба цуцлах арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг.
- Халдварын голомтод төрийн захиргаа мэргэжлийн байгууллагууд хамтарч иргэдийн оролцоотойгоор тогтоосон дэглэм, өвчинтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажилладаг.

- **Сэжигтэй бүс:** Бэлчээр, ус тусгаар боловч халдварын голомттой хил залгаа оршдог, мал нь өвчний халдвар авсан байж болзошгүй, малд нь өвчний ил шинж тэмдэг илрээгүй байгаа хот айлуудыг хамруулан сэжигтэй бүсийн заагийг тодорхойлж, хорио цээр тогтоож, байнгын харуул, пост гарган ажиллуулна.
- **Хамгаалалтын бүс:** Голомт болон сэжигтэй бүсээс алслагдсан, өвчний халдвар илэрснээс хойш дээрх бүсүүдээс хүн, мал тухайн нутаг дэвсгэрт орж ирээгүй, мал нь өвчний шинж тэмдэг илрээгүй байгаа хот айлуудыг хамруулан хамгаалалтын бүсийн заагийг тодорхойлж, хязгаарлалт тогтооно. Хамгаалалтын бүсийн өргөн нь сэжигтэй бүсээс 10 км-ын зайд байх бөгөөд өдрийн цагаар харуул, пост томилон ажиллуулна.
- **Эрүүл бүс:** Хамгаалалтын бүсийн заагаас гадна орших, өвчний халдвар дамжаагүй нь баттай мэдэгдэж байгаа нутаг дэвсгэрийг эрүүл бүс гэж үзнэ.

Иргэний хүлээх үүрэг

- Иргэн Та хүн, мал, амьтны гоц халдварт, халдварт өвчин гарсан үед орон нутгийн төрийн захиргаа, мэргэжлийн байгууллагаас гаргасан зөвлөмж, үүргийг чанд сахина.
- Иргэн Таны мал, тэжээвэр амьтанд /шүлхий, хонины цэцэг, гахайн мялзан, шувууны томуу гэх мэт/ гоц халдварт өвчний халдвар илэрсэн тохиолдолд сум, дүүрэг баг, хорооны хүн, малэмнэлгийн ажилтанд нэн яаралтай мэдээлнэ.
- Таны гэр бүл /аав, ээж, эхнэр, нөхөр, хүүхэд/-д хүн, мал, амьтны халдварт боом, галзуу өвчний халдварын шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд сум, дүүрэг баг, хорооны эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжид нэн яаралтай мэдээлнэ.

Хүн, мал амьтны гоц халдварт өвчин гарч хорио цээрийн дэглэм тогтоосон үед

- Халдварт өвчин тархахаас сэргийлж хөл хорио болон мал эмнэлгийн хорио цээрийн дэглэм тогтоосон үед шаардлагыг сахин мөрдөнө;
- Та өөрийн эзэмшлийн мал, тэжээвэр амьтныг мал эмнэлгийн үзлэг, сэргийлэх тарилгад бүрэн хамруулна;
- Хорио цээрийн дэглэмийн үед шуурхай бүлгийн ажиллагааг байр, хүн, хүчээр хангана;
- Өөрийн мал, амьтныг арчилгаа, маллагаа, тэжээлийн сайн нөхцөлд байлгах ба байнгын хариулгатай байлгана;
- Шуурхай бүлгээс тусгай зөвшөөрөл авч хорио цээр тогтоосон нутаг дэвсгэрт орох, гарах үед халдваргүйжүүлэлт хийлгэнэ.

ТЕСТ 7

- Хичээлийн хуваарьт цагийн дагуу TEAM группт орж **ТЕСТ 7** -ыг хийнэ үү.
- Ирц бүртгэгдэж байгаа тул хичээлдээ идэвхитэй оролцоорой.